

מתורת החסידות שם משמאל לפרשה ס"ב

ב"ה

פרשת וארא

אֵלֶיךָ יָשָׁע, עִמָּךְ יִשְׁמָעוּ

לֹא תִרְעָה, עִמָּךְ יִשְׁמָעוּ

הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה. ברש"י זה אחד מעשרה ק"ו שבתורה. ונראה שכל הדברים העליונים צריכין התעוררות מן התחתונים. והנה כאשר משה רבינו ע"ה מצא את ישראל במצב מזור מאד אשר לא יכלו לשמוע כלל אפי' דברי נחומים מקוצר רוח ומעבודה קשה, ע"כ יצא לדון בדין ק"ו, והוא לעורר מדת ק"ו שהוא הראשון שבי"ג מדות שכנגדן י"ג מדות של רחמים, והוא שם אל שהוא רחמים פשוטים אף בלי שום התעוררות התחתונים שהוא מזל העליון שעליו אמרו ז"ל לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא, ומשם המשיך הגאולה. וכמו שאמר הרבי הקדוש ר' ברוך זצלה"ה ופסח ה' על הפתח, היינו שאמרו ז"ל שהקב"ה אמר פתחו לי כחודו של מחט ואני אפתח להם כפתחו של אולם, וכאן אף על פתח זה שהוא כחודו של מחט פסח ה', אלא הכל ה' בלי שום התעוררות התחתונים. ולכאורה אינו מובן שכלום חסרה התעוררות משה רבינו ע"ה, אך לפי הנ"ל יובן שזה עצמו ה' התעוררות משה למשוך הגאולה ממדה ראשונה שבי"ג מדות של רחמים שהי' בלי התעוררות התחתונים:

וזה הוא פתח לגאולה העתידה שאפי' לא יהיו ראויין ח"ו יעשה למען שמו יתברך ויתעלה, כמ"ש (יחזקאל כ') ואעש למען שמי. ויש לומר שזו עצה טובה שהי' ביכולת ישראל להיות ראויין, כי לפי תוקף וחוזק הגלות, כמ"ש (ישעי' נ"א) ושכורת ולא מיין, אין מקום שהי' ביכולת ישראל לעורר אתעורותא דלתתא, אך בשביל שבין סה ובין כה הגאולה מוכרחת, ואפי' בלי שום מעשה, הוא רק מחוסר זמן ואין מחוסר זמן לבו ביום שהוא האלף הששי יומו של הקב"ה שהוא אלף שנים, ואף האלף החמישי נמי שהיא כלילה לפני היום, כמ"ש (שם כ"א) שומר מה מלילה הוא כליל שמיני שנכנס לדיר להתעשר (ובחים י"ב). והקדושה חלה, ע"כ שוב ביכולת ישראל לעורר אתעורותא דלתתא:

וארא אל אברהם וגו'. נראה לפרש התשובה למשה רבינו ע"ה על טענתו, וגם הפסוק שלמעלה עתה תראה, עפ"י מה שפירש"י (מלכים ב' ב' י') שאלישע שאל מאליהו ויהי נא פי שנים ברוחך. אלי והשיב לו אליהו הקשית לשאל באשר אין בכחו ליתן יותר ממה שיש לו בעצמו, עיי"ש. והנה במדרש שיר השירים (בפסוק לריח שמניך) כל מצוות שנצטוו האבות ריחות היו אבל ישראל שמן תורק שנצטוו על רמ"ח מצ"ע ושס"ה ל"ת, הרי שישראל זכו מה שלא זכו האבות. וידוע ג"כ שהתורה ניתנה בשמו הגדול שהוא שם הוי', וכת"ב (דברים ה') פנים בפנים דיבר ה' עמכם, וכת"ב באבות ושמי ה' לא נודעתי להם, וכן נמי במן שהוא לחם מן השמים כת"ב (שם ח') אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך. ולפי הנ"ל באליהו ואלישע מובן אשר זכות האבות לא הספיקה לישראל שיזכו למדרגות אלה, וכנראה שגם זכות משה לא הספיקה לזה כבש"ס יבמות (ק"ה:): וכי משה ה' הגון ללמוד תורה מפי הגבורה, וישראל שתי הדברות הראשונות מפי הגבורה שמענום, ומוכרח דלאו בזכותא תליא מילתא שזכו למה שזכו אלא בחסד גמור ממקור החסדים. אבל באשר ידוע שעליונים צריכין להתעוררות התחתונים ה"ו נדרש מי שיעורר את מקור הרחמים והחסדים. והנה יש לומר שמשם במאמר למה הרעות ידע בעצמו שמדבר שלא כהוגן, אך לא ה' יכול לסבול צרת ישראל והפקיר את נפשו ואפי' העולה"ב שלו עבור ישראל, ומעשהו זה של משה ה' לרצון לפני אבינו שבשמים ית"ש, והתעורר לעומתו מקור הרחמים על ישראל אעפ"י שאינם כדאי ולא

אמרו פ"א

3

הגיעה זכותם וזכות אבותם לזה, ולפי"ז יתפרש הכתוב עתה תראה, כי מאחר שמסרת נפשך על ישראל נתעוררו עליהם רחמים רבים ממקור הרחמים ויוכו למה שלא זכו האבות ותהי' ההנהגה בשם הוי', ובשם זה נתחדשו אותות ומיפתים בנסים נגלים כמ"ש הרמב"ן, ע"כ ביד חזקה ישלחם, כי בנסים נסתרים אין שייך לומר ביד חזקה, והוסיף ביאור בפרשה שלאחר"י וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני הוי', היינו שמעתה תהי' ההנהגה בשם הוי', וארא אל אברהם וגו' בא"ש ושמי הוי' לא נודעתי להם, היינו שלא היתה ההנהגה בשם הוי', והו' ענין כל הפרשה עד וידעתם כי אני ה':

ולפי האמור יש לפרש מאמר הש"ס (ובחים צ"א) דר"ח מיקרי מקודש משבת, וכן הא דאברי מוסף שבת ניתנים מחצי הכבש ולמטה ואברי מוסף ר"ח מחצי הכבש ולמעלה. דהנה בזוה"ק שבת היא ש' בת, ש"ן הוא ג' אבות, ומבואר דבת דהיינו כנסת ישראל זוכין לשבת בזכות ג' אבות, ור"ח הוא יו"ט של דוד המע"ה כבש"ס ר"ה (כ"ה), ושלח לי סימנא דוד מלך ישראל חי וקיים, והנה מדתו של דוד שהפקיר את עצמו עבור כלל ישראל, ואמר (שמואל ב' כ"ד) ואלה הצאן מה עשו תהי נא ירך בי ובבית אבי, ע"כ עורר רחמים רבים על ישראל ממקור הרחמים כנ"ל במשה, ומטעם זה יש לומר שזכה להקרא ראש השלישים כאמרם ז"ל (מ"ק ט"ז:): ראש לשלשת אבות, ע"כ זכה להמשיך קדושה עליונה מאד למעלה מקדושת שלשת האבות, וזה שר"ח קדוש משבת באותו פרט אף שמותרים בו במלאכה, ולהורות זה ניתנין האברים מחצי הכבש ולמעלה.

שנת תרע"ט - עמ' ק"ו

וארא אל אברהם וגו'. פרשה זו סתומה מאד, וגם מה שהשיב השי"ת למשה עתה תראה, אינו מובן במה מתורצת שאלתו למה זה שלחתיני. וכבר דברנו בו למדי, ומ"מ אין בהמ"ד כלי חידוש:

ונראה דהנה ידוע שנפש רוח ונשמה יש להם כלים בגוף להתלבש בהם, נשמה במוח, רוח בלב, נפש בכבד, אך חיי יחידה הן בבחי' מקיף למעלה, ומן העולם הקטן שהוא האדם יש להבין ענין העולם הגדול, שהאלקות המאירה בעולם היא בדוגמא זו, שלשה העולמות בריאה יצירה עשי' הם כלים נפרדים והאלקות מלוכשת בהם, כל עולם לפי מהותו כך הוא האור האלקי המלוכש בו, האור האלקי המלוכש ביצירה הוא יותר זך ויותר מאיר מהמלוכש בעשי', ושל בריאה יותר משל יצירה, והנה ידוע ששלשה האבות תקנו את בחי' נפש רוח ונשמה של אדה"ר, וכנגדם תקנו את שלשת העולמות בריאה יצירה עשי', וע"כ כתיב בהבראם ודרשו ז"ל באברהם, שממנו התחיל תיקון העולמות מבריאה ולמטה, אך מרע"ה זכה לבחי' חיי שאיננה מלוכשת בגוף, וע"כ האבות לא נתחדשו על ידם אותות ומופתים יוצאים מהיקש הטבע, כי כמו שמדרגתם היתה בבחינות המלוכשות בגוף, כן הנסים שנעשו על ידיהם היו נמי נסים מלוכשים בטבע, אך מרע"ה על ידו נתחדשו אותות ומופתים יוצאים מהיקש הטבע, נסים נגלים בלתי מלוכשים בטבע, כמו שמדרגתו בלתי מלוכשת בגוף:

וי"ל שזהו ענין שינוי השמות, שם אל שדי פירשו ז"ל שאמר לעולמו די, הנה הוא שם מחודש בבריאת העולם, כי קודם שנברא העולם לא הי' למי לומר די, וע"כ נחשב זה השם מלוכש בבריאה, שמאחר שהוא נתלה בבריאה נחשב שהוא מלוכש בבריאה, אבל שם הוי' שפירושו הי' הוה ויהי' איננו נתלה בבריאה כלל, וזהו שבפדר"א שקודם שנברא העולם הי' הוא ושמו לבד, ופירושו ז"ל שהכוונה על שם הוי', וע"כ נגלה אל האבות בשם אל שדי ולמרע"ה בשם הוי', כל אחד לפי מהותו:

ונראה עוד לומר שלזכות לבחי' חיי שזכה בה מרע"ה אי אפשר ע"י מצוות ומעשים

טובים הנעשים ע"י עשי' גופנית והאור האלקי המלוכש בהם, כי איך יזכה ע"י אור מלוכש לאור שלמעלה מבחי' לבוש ואין דרך לזכות לזה אלא ע"י מסירת הנפש, שמאחר שביטל כל הכלים שלו לרצון השי"ת זכה לבחי' שלמעלה מהכלים, וכענין שהגיד כ"ק אבי אדומ"ר זצלה"ה טעם מ"ש מהר"ם בתשובה (סימן תקי"ו) שקבלה בידינו שכל המוסר נפשו על קידוש השם איננו מרגיש שום יסורים, שמאחר שמוסר נפשו על קידוש השם זוכה לבחי' שאיננה מלוכשת בגוף ע"כ איננו מרגיש ביסורי הגוף, עכ"ד. וממוצא הדברים כי במסירת הנפש זוכין לבחינה שלמעלה מהתלבשותה בגוף, ע"כ מרע"ה שזכה למה שזכה הוא מחמת מסירת הנפש, ואף שבדאי גם האבות היתה עבודתם במסירת

הנפש, ואברהם אבינו הושלך לכבשן האש בעבור כבודו ית"ש, ויצחק בעקידה, מ"מ לדידו שהיתה האלקות מאירה אל עבר פניהם כאילו בעיניהם ממש ראו את מתיקותה ועריבותה של קרבת האלקות, וכל העולם ומלואו הן תענוגיו והן יסוריו אינם תופסין מקום כלל נגד עריבותה של קרבת האלקים אף בעוה"ז, מה גם בעוה"ב שיפה קורת רוח של שעה אחת בעוה"ב מכל חיי עוה"ז:

לדידהו אין כ"כ רבותא מה שמסרו גופם לשריפה על קידוש ה' לילך ולאור באור החיים:

ולאנשים כאלה נחשבת מסירת הנפש שימסר גם העוה"ב עביר קדושת שמו יתב', ובזוה"ק (ח"א ק"ו) א"ר יהודה מאן חמא אבא דרחמנותא כאברהם, ת"ח בנח כתיב ויאמר אלקים לנח קץ כל בשר וגו' וכו' ואשתיק ולא אמר מידי ולא בעא רחמי, אבל אברהם בשעתא דא"ל קב"ה זקת סדום ועמורה כי רבה וגו' ארדה נא ואראה וגו' מיד כתיב ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע, א"ר אלעזר אף אברהם לא עבדי שלימו כדקא יאות וכו' ולא בעא רחמי ב"ן כד ובין כך דאמר אברהם לא בעינא למתבע אגר עובדוי, אבל מאן עביד שלימו כדקא יאות דא משה דכיון דאמר קב"ה סרו מהר מן הדרך וגו' עד דאמר ועתה אם תשא

חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת, ובנצוצי אורות אהא דאברהם לא בעא למתבע אגר עובדוי, משמע אבל משה בקש בעד שכר צדקותיו, וזהו מחני נא מחה זכויותי ומחול להם, והפירוש כמ"ש הספורנו מחה את הזכויות שלי מספרך ושים לחשבונם כדי שיזכו לסליחה, והנה מבואר שהפקיר את כל הזכויות והעוה"ב הכל עבור ישראל ועבור השי"ת כי בכל צרתם לו צר, ובזמן שאדם מצטער שכינה מה אומרת קלני מראשי כו', וזהו מסירת נפש שלמה שזכה בה מרע"ה, שלא מצינו זה אצל האבות, ואצל האבות היתה רק מסירת הגוף והנפש החיונית המלוכשת בגוף, אבל לא מצינו להם מסירת הנפש הנבדלת, כי היו יודעים ידיעה ברורה שבמסירת הגוף תלך הנפש הנבדלת תיכף לאור באור החיים שאין עריבות ומתיקות יותר מזה, וע"כ מרע"ה שמסר גם את הנפש הנבדלת עבור כבוד שמו יתב' ועמו ישראל, זכה לבחי' חיי שאיננה מלוכשת בגוף, וע"כ זכה שיתגלה אליו שם הוי' ושיעשה נסים נגלים שאינם מלוכשים בטבע כנ"ל:

ולפי האמור י"ל דהא דאמר למה הרעות לעם הזה הי' מחמת שלא הי' יכול לסבול בצערן של ישראל שהוא כביכול צער השכינה וחילול כבוד שמים שהי' בוה, אף שלא הי' מסופק שסוף כל סוף ביד חזקה יבורע נטוי' יוציאם ממצרים, מ"מ הפקיר א"ע לדבר קשות כדי למהר תיכף את הגאולה, אף שהוא יהי' נענש עבור דיבורו ח"ו, לא השגיח על שום דבר, וכמו שם שאמר מחני נא, כן נמי חשב גם כאן שיאכזר עבור דיבורו זה גם העוה"ב, והנה מחמת דיבורו זה זכה למדרגתו לבחי' חיי כנ"ל:

ומעתה תתבאר התשובה עתה תראה אשר אעשה לפרעה שאיננה דברי נזיפה אלא אדרבה עתה שמסרת את נפשך כנ"ל תראה וגו' כי ביד חזקה וגו', היינו ע"י מסירת הנפש זכות לבחינת חיי, ומעתה תהי' היציאה ע"י נסים נגלים, מה שלא הי' זה מקדמת דנא טרם שדברת והפקרת את נפשך כנ"ל, שעדיין לא היתה לך בחי' חיי, לא הי' כסחך לעשות נסים נגלים:

עמ' קמ"ה

ויש לימוד לאדם בדרכנו זה שהגדנו שהמשכת אלקות היא לצי מסת מדרגת עבודתו, האבות שהיתה מדרגתם בבחי' מלוכשות בגוף זכו נמי רק לנסים אלקיים מלוכשים בהיקש הטבע, ומרע"ה שהיתה מדרגתו בבחי' בלתי מלוכשת בגוף זכה לנסים אלקיים למעלה מלוכש הטבע, ממשיך הארה אלקית אל לבו, אם היא ברשפי אש ואיננו מסתפק באהבה המוסתרת, ממשיך נמי לעומתו אלקות נרגשת ונגלה, אבל כשעבודתו ברוח קרה ומסתפק באהבה המוסתרת ממשיך את האלקות נמי כה"ג מלוכשת בכמה לבושים, והיא בלתי נגלה ונרגשת, והנה בכל ימי החול הלבבות אטומים, ולא כל אדם זוכה להתעורר כ"כ בעבודתו שתהי' ברשפי אש זולת יחידים אשר ה' קורא עליהם, אך בשבת דכתיב (יחזקאל מ"ו) וביום השבת יפתח סגור הלב ונקל לאדם להתעורר ברשפי אש, ויש לאדם לזכור להשתמש בטובת העת, ולא יהי' שוטה המאבד מה שנותנין לו, ואשרי מי שזוכה בכל יום למדה זו, ואולי הם נקראים שבתות דחול: